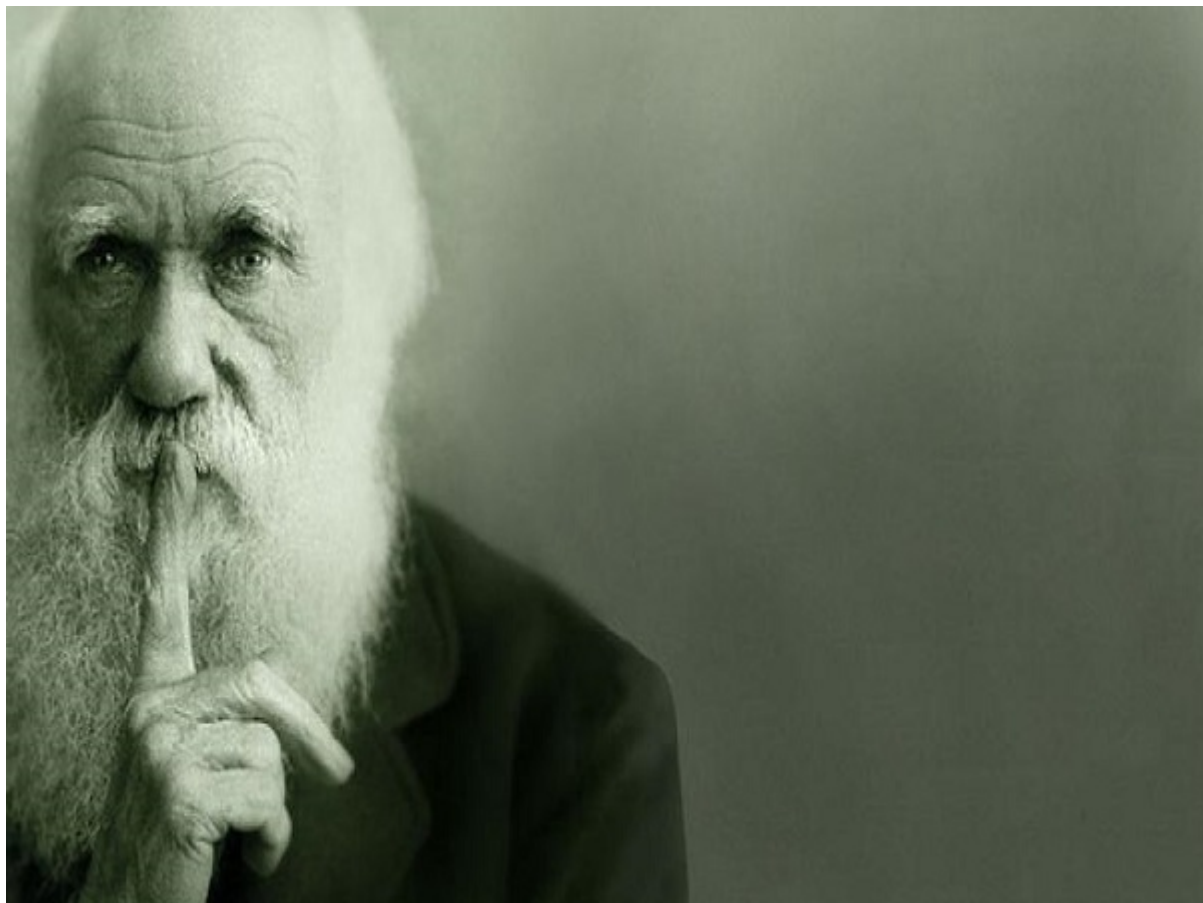
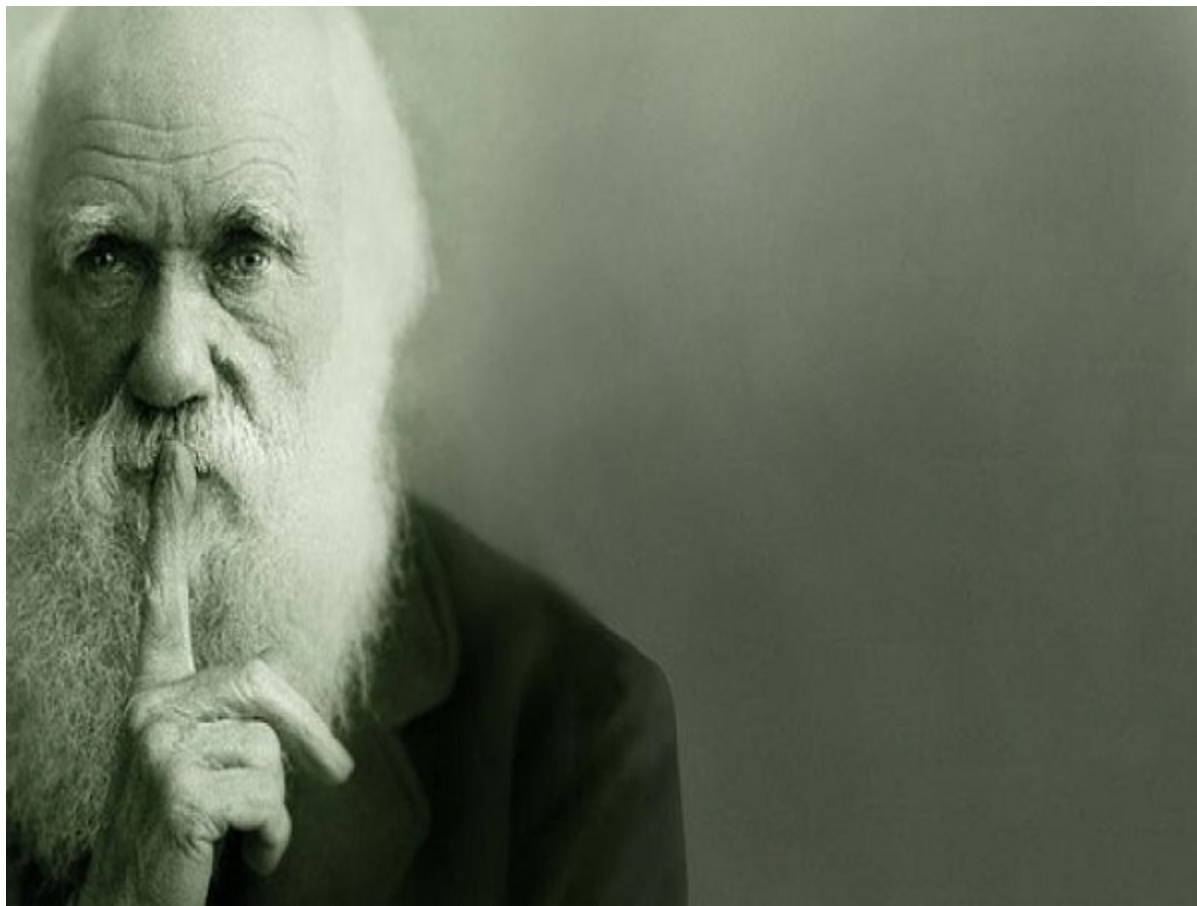

7 Σεπτεμβρίου 2016

Η σχέση του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητή με τον δαρβινισμό (Δημήτρης Ιωάννου)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση <http://bitly.com/2bMxlcw>]

Τελειώνοντας το εισαγωγικό κεφάλαιο, θα πρέπει να πούμε δυο λόγια για την σχέση του αγίου Μαξίμου με τον δαρβινισμό. Όπως ο Δαρβίνος πολύ σωστά μίλησε για «είδη», και όχι απλώς για «κόσμο», και κατάλαβε πολύ καλά ότι για να ερμηνεύσει τον κόσμο έπρεπε να ξεφύγει από το απλό επίπεδο των φυσικοχημικών διαδικασιών και της απλής έννοιας «σύμπαν», έτσι και ο Ομολογητής μιλά, κατά προτίμησιν, για «όντα». Τα όντα δεν ανάγονται απλουστευτικά στο «σύμπαν», δεν είναι αναγώγιμα, όπως είπαμε, στις απλές φυσικοχημικές εξισώσεις. Ωστόσο η μεγάλη διαφορά με τον Δαρβίνο είναι ότι ο τελευταίος θεωρούσε ως την εκ των ουκ άνευ αρχή προόδου του φυσικού περιβάλλοντος την «πάλη για επιβίωση» . Νόμιζε ότι υφίσταται ένας οιονεί καθολικός πόλεμος όλων εναντίων όλων, ότι είναι αδύνατον πραγματικά να υπάρξει κάτι άλλο παρά ανταγωνισμός στη ζωή – έχουν δοθεί διάφορες ερμηνείες για αυτήν την μονομέρεια. Ο άγιος Μάξιμος μιλά φυσικά για αρμονική συμβίωση των «όντων», συμβαδίζοντας με την σύγχρονη βιολογία που λέει ότι τα είδη αναπτύσσουν διάφορους μηχανισμούς επιβίωσης, που ξεπερνούν την καθολική πάλη όλων εναντίον όλων. Πιο αδύνατα είδη μπορούν παραδείγματος χάρη να συνάψουν μια μεταξύ τους «συμμαχία», για να νικήσουν

έναν αντίπαλο, ένα άλλο είδος, αν χρειαστεί, θα εγκαταλείψει ένα περιβάλλον για να βρει καταλληλότερο τόπο να επιβιώσει κλπ κλπ. Εδώ βέβαια τίθενται φιλοσοφικά και όχι πια βιολογικά ερωτήματα: είναι κυριολεκτική εδώ η χρήση του όρου «συνεργασία»; Μήπως μόνο η λέξη «πάλη» του Δαρβίνου κυριολεκτείται αληθινά; Οι βιολόγοι των οικοσυστημάτων θα επέμεναν πραγματικά στον όρο «συνεργασία» -και μας εκπλήσσουν οι ανακαλύψεις των επιστημόνων σε αυτόν τον τομέα.

Όπως και να έχει, για τον Ομολογητή τα όντα «συνυπάρχουν», και δεν εννοεί με αυτό ότι αντιπαλεύουν το ένα το άλλο. Η θεωρία του Δαρβίνου άλλωστε εμπερικλείει και μια αντίληψη όχι και τόσο κολακευτική για τον άνθρωπο – είναι ο άνθρωπος ακριβώς που αποτελεί το κατεξοχήν παράδειγμα του ανταγωνισμού. Ο Μάξιμος ξεκινά λοιπόν από τελείως διαφορετικές ανθρωπολογικές προϋποθέσεις, και μιλά για μια αληθινή «κοινωνία» μεταξύ των ανθρώπων. Τα όντα για αυτόν κηρύσσουν περισσότερο την ομόνοια, τη αδελφосύνη, την αρμονική συμβίωση και όχι την αμοιβαία εξολόθρευση... Ουτοπιστής, θα σκεφθεί κάποιος. Με τους σημερινούς όρους, επαναλαμβάνουμε, «οικολόγος». Ας μην ξεχνάμε πάντως ότι κάθε επιστημονική θεωρία προϋποθέτει και μια ανθρωπολογία, και ο Δαρβίνος, όπως έχει καταδειχτεί, δεν διαφέρει ως προς αυτό...

Πάνω απ' όλα, επαναλαμβάνουμε, η σκέψη του αγίου Μαξίμου εδράζεται στο βασικό γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι εφοδιασμένος με μια βασική αρετή, το μεγαλύτερο πλεονέκτημα στον φυσικό κόσμο, ότι δηλαδή μπορεί να γίνεται «ταπεινός». Μας φαίνεται κάπως ηθικολογικός αυτός ο ισχυρισμός, καθώς μάλιστα η σύγχρονη ηθική φιλοσοφία, καντιανής κατά βασιν προέλευσης, δεν αναφέρει τίποτε περί «ταπεινώσεως» και «οιήσεως». Και όμως, όπως θα δούμε, αυτή είναι η πεμπτουσία της σκέψης του – αυτή ερμηνεύει όλη του την θεολογία. Αλλά ας κρατήσουμε για αργότερα και αυτό το θέμα.

Ζώντας λοιπόν μέσα σ' αυτό το σύμπαν που είναι καλλιτέχνημα , που είναι επιπροσθέτως μια ενεργητική συνάθροιση όντων και όχι ένα ομογενοποιημένο αμάλγαμα φυσικοχημικών διαδικασιών, ο άνθρωπος, εφοδιασμένος επιπλέον με την δυνατότητα να ταπεινώνεται μπροστά στο θαυμαστό και στο μεγαλειώδες ,είναι ικανός, πράγματι, να ξανοίγεται στο θείον. Ο άνθρωπος μπορεί να έλθει σε κοινωνία με τον Θεό. Αυτό ασφαλώς αποτελεί την πεμπτουσία του χριστιανικού ευαγγελίου, ωστόσο ,στο διάστημα των αιώνων, ακόμη και μέσα στο χριστιανικό κήρυγμα δεν θεωρήθηκε καθόλου αυτονόητο. Ο Ομολογητής ζει ακόμη πολύ κοντά στις μεγάλες χριστολογικές διαμάχες του παρελθόντος- για την ακρίβεια, ζει ακόμη μέσα σε αυτές και εμπλέκεται ενεργά στα χριστολογικά ζητήματα- όπου πολύ συχνά θεωρήθηκε πως η σχέση Θεού και ανθρώπου δεν μπορεί να είναι τίποτε περισσότερο από την σχέση ενός μεγάλου ηθικού προτύπου και των μιμητών του. Ο Άρειος κινήθηκε ακριβώς μέσα σ' αυτό το πλαίσιο. Ο Χριστός , έλεγε , ήταν το πιο σημαντικό «κτίσμα» του Δημιουργού, άκρως ηθικό, που θα μετέδιδε κατ' ουσίαν στους ανθρώπους το υψηλό μήνυμα του ενάρετου βίου και έτσι αυτοί θα σώζονταν. Ήταν πρώτος ο Μέγας Αθανάσιος αυτός που κατανόησε όλη την σημασία του λεγομένου μυστηρίου της «Θείας Οικονομίας»: ο Μεγας Αθανασιος ήταν ο πρώτος που «διέστειλε με ακρίβεια την εσωτερική Ύπαρξη του Θεού από τη δημιουργική και «προνομιακή» φανέρωση του ad extra στον κτιστό κόσμο. Ο κόσμος χρωστά την ίδια την ύπαρξή του στην κυρίαρχη θέληση και αγαθότητα του Θεό και στέκει, πάνω από την άβυσσο της μηδαμινότητας και ασθένειάς του, μόνο εξαιτίας της ζωογόνου «Χάριτος» - τρόπον τινά , sola gratia ». [\[i\]](#)

[\[i\]](#) π. Γεωργίου Φλορόφски, Οι Βυζαντινοί Πατέρες του Πέμπτου Αιώνα, Εκδ. Πουρναρά ,2009,σ.236